

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

Adolygiad Fferm Ffocws

Potensial Meillion Balansa yng Nghymru

Profiad Llyn Rhys

Paratowyd gan:-

Helen Ovens/Chris Thomas

RSK ADAS Ltd

Uned 10D

Parc Gwyddoniaeth Cefn Llan

Aberystwyth SY23 3AH

Dyddiad: Chwefror 2018

Ffôn: 01974 847000

Ebost: helen.ovens@adas.co.uk

Cynnwys

1	Crynodeb	1
1.1	<i>Casgliadau/Pwyntiau Gwybodaeth i'r Diwydiant .....</i>	<i>1</i>
1.1.1	<i>Silwair meillion o safon yn arwain at gostau mewnbwn is .....</i>	<i>1</i>
1.1.2	<i>Llwyddodd meillion Balansa dan amodau gwael, gyda buddion posibl o ran newid hinsawdd.....</i>	<i>2</i>
1.1.3	<i>Gall meillion leihau llygredd a helpu i leddfu effeithiau newid hinsawdd.....</i>	<i>2</i>
1.1.4	<i>Mae gan feillion balansa botensial i atal diraddio'r pridd .....</i>	<i>3</i>
2	Adolygiad Busnes.....	3
3	Adolygiad o'r prosiect.....	4
3.1	<i>Nod y prosiect. ....</i>	<i>4</i>
3.2	<i>Manylion y prosiect.....</i>	<i>4</i>
3.2.1	<i>Treial 1 .....</i>	<i>4</i>
3.2.2	<i>Treial 2 .....</i>	<i>4</i>
3.3	<i>Canlyniadau'r prosiect.....</i>	<i>4</i>
3.4	<i>Dadansoddiad SWOT y prosiect.....</i>	<i>6</i>
3.4.1	<i>Safbwynt y ffermwr ar y prosiect.....</i>	<i>7</i>
4	Effaith ar y diwydiant	8
4.1	<i>Effaith ar y busnes unigol.....</i>	<i>8</i>
4.2	<i>Effaith ar y diwydiant ehangach .....</i>	<i>8</i>
4.2.1	<i>Buddion posibl Meillion Balansa.....</i>	<i>8</i>
4.3	<i>Effaith ar themâu trawsbynciol a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru .....</i>	<i>8</i>
4.3.1	<i>Newid hinsawdd .....</i>	<i>8</i>
4.3.2	<i>Iechyd a Lles Anifeiliaid .....</i>	<i>9</i>
4.3.3	<i>Cenedlaethau'r Dyfodol .....</i>	<i>9</i>
4.3.4	<i>Trechu Tlodi.....</i>	<i>9</i>

1 Crynodeb

Mae gan Mr Pearce Hughes ddiadell o 1,250 o famogiaid Llyn, AberField, AberMax ac AberVale (hynny yw, mae'n un o ffermwyr 'lluosog' Innovis), yn Llyn Rhys, Llandegla, Wrecsam. Mae'r fferm wedi bod yn rhan o fenter Ffermydd Ffocws Cyswllt Ffermio, gan ganolbwyntio'n arbennig ar asesu pa mor ymarferol yw meillion balansa, pa mor addas ar gyfer hinsawdd Cymru, a pha mor ddefnyddiol o ran porthiant a phorfeydd, o'i gymharu â chnydau eraill.

Beth yw Meillion Balansa?

Codlys blynyddol yw meillion balansa 'Fixation' ac mae'n tarddu o ardal gogledd y Môr Canoldir. Gall y meillion hwn wrthsefyll amrywiaeth o briddoedd ac am fod eu prif wreiddiau'n ddwfn (hyd at 45cm), gallant helpu draeniad pridd a threiddiad dŵr.

Mae meillion balansa yn gallu cynhyrchu llawer iawn o fiomas. Mae ei batrwm tyfiant siâp roséd yn ei alluogi i wrthsefyll pori dwys a thorri. Mae meillion balansa hefyd yn gallu gwrthsefyll amodau oer a sych. O ran gwerth fel porthiant, gall meillion balansa gynhyrchu hyd at 5,882 kg/ha DM a 28% protein crai ar sail deunydd sych.

(Ceir rhagor o wybodaeth yma: <http://www.fixationclover.com/forage.html> ac http://www.grasslandoregon.com/assets/fixation_brochure_v1.15.pdf)

1.1 Casgliadau/Pwyntiau Gwybodaeth i'r Diwydiant

1.1.1 Silwair meillion o safon yn arwain at gostau mewnbwn is

Am bob 10% o gynnydd yn y meillion yn y borfa, gallwch gynyddu 1% ar y protein crai. Gall ffermio er mwyn bod yn effeithlon o ran porthiant ac er mwyn cynyddu'r defnydd ar borfeydd gydbwysu'r cynnydd yn y costau a geir wrth brynu bwyd. Mae meillion yn chwarae rhan hanfodol wrth wella ansawdd silwair, ac felly wrth wella'r defnydd ar fwydydd.

Y nod yn Llyn Rhys, yn ôl Mr Hughes yw 'ceisio cynhyrchu silwair nerthol i'w roi i'r mamogiaid cyn wyna i leihau'r dwysfwyd y bydd yn rhaid i ni ei roi iddyn nhw'. Bydd cynyddu'r siwgr mewn silweiriau glaswellt gymaint â phosibl yn gwella synthesis proteinau microbaidd yn y rwmen, gan wella effeithlonrwydd wrth gynhyrchu cig a llaeth.

Roedd dadansoddiad silwair Balansa yn dangos protein craidd o 14.5%, 11.5MJ/kg ME, gwerth D o 72 a 46% o ddeunydd sych (DM).

Mewn cymhariaeth, roedd silwair gwair confensiynol a gynaeafwyd yn Llyn Rhys wedi cyrraedd protein crai o 11.7%, 11.6 MJ/kg ME, gwerth D o 72, ac 81.9% DM.

Porthodd y silwair Balansa i'r mamogiaid oedd yn cario gefeilliaid a thripled i hwy'r ym mis Chwefror, bum wythnos cyn wyna. Dechreuodd y ddiadell wyna ar 25 Mawrth ac fel arfer bydd dwysfwyd protein 18% yn dechrau cael ei roi bum wythnos cyn wyna. Ond, roedd perfformiad y mamogiaid ar y silwair balansa mor dda nes bod Mr Hughes wedi llwyddo i ohirio'r dwysfwyd am bythefnos.

Mae'n amcangyfrif bod hyn wedi arwain at arbedion o £1.68 y pen yn y mamogiaid oedd yn cario gefeilliaid. 'Roedd ansawdd y silwair mor dda fel ei fod wedi disodli'r dwysfwyd. Mae'n debyg y bydden ni wedi gallu peidio rhoi dwysfwyd am wythnos arall ond doedden ni ddim am fentro.'

‘Roedden ni wedi bod yn gobeithio y byddai’r silwair balansa yn cyrraedd lefel protein o 16% yn hytrach na 14.5% ond trwy ei dorri ychydig ynghynt dwi’n siŵr y bydden ni wedi gallu cyflawni hyn.’

1.1.2 Llwyddodd meillion Balansa dan amodau gwael, gyda buddion posibl o ran newid hinsawdd.

Nid fel modd o leihau costau prynu porthiant yn unig y mae Mr Hughes yn gweld balansa. Dywed fod ei nodweddion sefydlogi nitrogen yn gwella ffrwythlondeb y pridd ac yn lleihau mewnbwn o ran gwrtaith cemegol – chwalwyd gwrtaith 5:24:24 ar 246kg/ha wrth hau ac yna 123kg/ha o wrea bedair wythnos wedyn.

Mae balansa hefyd yn effeithiol iawn o ran atal chwyn. “Doedd gan ddim byd obaith mewn cymhariaeth ag o, roedd y rhygwellt Eidalaidd hyd yn oed yn ei chael yn anodd cystadlu. Gan ei bod yn debygol y bydd rhai chwynladdwyr yn cael eu hatal yn y dyfodol mae hyn yn ystyriaeth yn bendant,” meddai Mr Hughes.

Yn wahanol i rai mathau o borthiant, bydd balansa’n gwneud yn dda mewn pridd sydd â pH llai na delfrydol. “Bydd yn tyfu’n dda ar pH o 5.7 i 5.8 a chlywyd am ffermwyr yn ei dyfu yn llwyddiannus ar lefelau pH mor isel â 4.8 yn America,” meddai Charlie Morgan, cynghorydd tir glas Mr Hughes.

Mae’n credu bod rhaid i ffermwyr edrych ar y dewisiadau o ran tyfu planhigion gwahanol os yw’r Deyrnas Unedig am gael tywydd sychach yn y dyfodol. Nid yw hyn yn teimlo fel pwnc llosg ar hyn o bryd, gan mai hafau a gaeafau gwlyb iawn sy’n arferol yng Nghymru, ond gall amodau newid yn sydyn. Efallai y bydd angen cynnwys mathau hyblyg i feillion (e.e. balansa, sy’n gwrthsefyll sychder a thir dwrlawn) fel rhan o system porthiant cynhyrchwyr da byw, er mwyn ymateb i batrymau tywydd mwyfwy amrywiol.

Mae meillion blynyddol yn gynhyrchiol iawn ac mae ganddynt nodweddion sy’n gwrthsefyll sychder felly gellid eu hystyried ymhlith ystod o ddewisiadau i ffermwyr gael wrth law os bydd y Deyrnas Unedig yn gweld ei hinsawdd yn newid. Gyda thywydd mor sych mewn rhannau o America, mae lliaws o rywogaethau yn cael eu hau mewn un cymysgedd a’u tyfu i gael y biomas mwyaf. Gall y cynydau yma dyfu i bump neu chwe throedfedd ac ar ôl iddynt gael eu torri maent yn cael eu pori i gael y potensial gorau o anifeiliaid mewn amodau anodd.

Maent hefyd yn darparu deunydd organig i briddoedd, gan wella strwythur y pridd, cynorthwyo i gadw dŵr a sicrhau bod maetholion ar gael. Mae gan rai o’r rywogaethau hyn allu gwahanol iawn o ran gwreiddio, ac mae’r cymysgedd hadau sy’n cynnwys sawl amrywogaeth yn gallu helpu i sicrhau bod y cnwd porthiant yn ateb amryw o ofynion.

1.1.3 Gall meillion leihau llygredd a helpu i leddfu effeithiau newid hinsawdd

Mae cynnwys meillion yn y cymysgedd ar gyfer tir glas yn un ffordd i leihau’r angen i chwalu gwrtaith ac i leihau’r perygl o lygru dŵr.¹

Bydd defnydd effeithiol ar rywogaethau meillion balansa nid yn unig yn gwella ffrwythlondeb y pridd, gan leihau’r angen am nitrogen artiffisial, mae hefyd yn effeithiol iawn o ran atal chwyn, sydd i gyd yn lleihau ar ddefnyddio gwrtaith a chwynladdwr. Gall meillion balansa arwain hefyd at well mwynau yn y pridd, gyda 37-55% o gyfanswm y nitrogen a chwelir ar briddoedd â meillion yn cael ei fwynoli, o’i gyferbynnu â 13-21% ar dir glaswelltog.² Yn sgil y cynnydd mewn deunydd organig o’r cnwd meillion,

¹ Wilson, B. 2017. *Practical Measures to Reduce Greenhouse Gas Emissions from Grassland Systems*. Cotswold Grass Seed Direct. Ar gael oddi wrth: <https://www.cotswoldseeds.com/updates/practical-measures-reduce-greenhouse-gas-emissions-grassland-systems>. (Wedi’i gyrchu 2 Ionawr 2018).

² Perdigao, A. Pereira, J. Moreira, N. Trindade, H. Coutinho, J. 2017. Carbon and nitrogen mineralisation from green manures as alternative nitrogen sources in Mediterranean farming. *Archives of Agronomy and Soil Science*. 63. 11. (1546 – 1555).

mae maetholion yn cael eu cadw yn y pridd i'w defnyddio gan gnydau yn y dyfodol, gan greu amodau ymsefydlu gwych i'r cnydau hynny a lleihau hefyd ar yr angen i chwalu nitrogen adeg hau, sydd i gyd yn lleihau'r perygl o ddŵr ffo/llygredd.

1.1.4 Mae gan feillion balansa y potensial i atal diraddio'r pridd

Fe ddylai rhaglen tir glas sy'n cynnwys meillion balansa arwain at lai o ddiraddio yn y pridd, ac mae'n debyg o helpu i wella problemau sy'n gysylltiedig â phridd gwael. Ar gaeau lle mae'r pridd wedi'i erydu a lle mae maetholion wedi'u golchi ar led, bydd cynnwys meillion yn lleddfu'r problemau hyn ac yn gwella gallu'r prif i gadw dŵr. Bydd twf trwchus y meillion a'i system wreiddiau enfawr hefyd yn lleihau erydu a thrwytholchi.³ Mewn caeau lle mae'r perygl o erydu'n fawr a'r gallu i gadw maetholion yn wael, bydd dewis meillion blynyddol o'r math hwn nid yn unig yn gwella'r amodau drwy gadw'r pridd dros y gaeaf, ond hefyd yn cynnig gwely mwy maethlon a dymunol i gnydau'r dyfodol.

Er mwyn cyflawni'r potensial y mae meillion yn ei gynnig i systemau tir glas Cymru, mae angen defnyddio cylchdro effeithiol sy'n sicrhau y bydd cnydau'r dyfodol yn elwa ar unrhyw weddillion yn sgil y meillion. Mae gan feillion blynyddol fel balansa fanteision fel gwrtaithe gwyrdd sydd unwaith eto'n gallu helpu i osgoi erydu gan leihau diraddiad yn y pridd.

2 Adolygiad Busnes

Mae gan Mr Pearce Hughes ddiadell o 1,250 o famogiaid Lley, AberField, AberMax ac AberVale (hynny yw, mae'n un o ffermwyr 'lluosog' Innovis), yn Llyn Rhys, Llandegla, Wrecsam.

Ac yntau'n ffermio yn y gogledd ddwyrain lle mae'n sychach, mae gan Mr Hughes ddiddordeb mewn tyfu cnydau porthiant amblwrpas o safon. Mae ganddo ddiddordeb mewn gwella cyflwr y pridd, sydd wedi arwain at dreialu meillion â gwreiddiau dwfn (balansa), yn ogystal â rhoi cynnig ar amryw o gymysgeddau hadau yn cynnwys rhywogaethau â gwreiddiau dwfn (fel Rhuddygl Daikon, sydd â gwreiddiau hyd at 30-40cm).

Mae canolbwyntio ar gyflwr y pridd yn strategaeth fusnes amlwg, a chafodd cymysgedd ei hau oedd yn cynnwys 12 math gwahanol mewn cae oedd wedi ei gywasgu'n ddrwg gan gontractwyr yn gweithio ar beilonau trydan, gan gynnwys meillion balansa a berseem.⁴ Mae Mr Hughes o'r farn bod hyn wedi arwain at strwythur pridd llawer gwell, ar ben y nitrogen ar gyfer cnwd y tymor nesaf a geir wrth i'r meillion bydru.

Heblaw gwella cynhyrchiant da byw (sef y cilogramau o gig a gynhyrchir), mae blaenoriaethau'r busnes yn cynnwys lleihau faint o bridd sy'n cael ei erydu dros y gaeaf, a chadw mwy o faetholion i gnydau'r dyfodol – sy'n esbonio'r diddordeb mewn meillion blynyddol fel gwrtaithe gwyrdd.

³ Soil First. 2014. *Cover Crop of the Month: Balansa Clover*. Soil First. Ar gael oddi wrth: <http://www.soil1st.com/cover-crop-month-balansa-clover/>. (Wedi'i gyrchu 2 Ionawr 2017).

⁴ AHDB – Managing clover for better returns.

⁴ <http://www.cpm-magazine.co.uk/2016/06/20/companion-cropping-berseem-clover-improves-soils/>

3 Adolygiad o'r prosiect

3.1 Nod y prosiect.

Prif nod y prosiect oedd cynnal astudiaeth dichonolrwydd ar addasrwydd meillion balansa i hinsawdd ac amodau tyfu yng Nghymru i'w bori ac i'w borthi o'i gymharu â chnydau porthiant eraill.

Bu'r prosiect yn gwerthuso pa mor dda y gallai cnwd o'r fath dyfu yng Nghymru (yn Llyn Rhys yn benodol, yn 2016/2017). Mae potensial ar gyfer rhagor o dreialon ar safleoedd eraill i fonitro'r manteision yn fanylach.

3.2 Manylion y prosiect:

3.2.1 Treial 1

Cafodd bloc o 6 erw ei hau â 9kg o Rygwellt Eidalaidd a 2kg o Feillion Balansa yr erw. Defnyddiwyd Rhygwellt Eidalaidd am fod hyd ei oes yn debyg i feillion Balansa ac felly byddai'n cyfateb o ran twf a chyrraedd y cynnyrch gorau posibl.

Cafodd y cae ei aredig ac wedyn ei drin ag oged bŵer i baratoi'r gwely. Chwalwyd 100kg o wrtaith 5/24/24 ar bob erw.

Cafodd y cynnyrch ei gyfrifo drwy bwysu sampl o'r byrnau mawr a throsi honno wedyn i gael y cynnyrch DM yn unol â'r dadansoddiad silwair.

3.2.2 Treial 2

Cafodd cae â phorfa Eidalaidd agored ei rannu'n ddau er mwyn gwerthuso perfformiad y ddwy amrywogaeth o feillion a gafodd eu hau drwy bwytho yn yr hydref. Honnir bod y ddwy amrywogaeth yn galed dros y gaeaf ac roedd y dwy wedi tyfu'n dda erbyn y gwanwyn, gan gystadlu â'r glaswellt a darparu nitrogen ychwanegol yn y borfa.

Meillion 1 – meillion Balansa. Heuwyd 2kg yr erw

Meillion 2 – meillion Berseem 'Frosty'. Heuwyd 6kg yr erw

3.3 Canlyniadau'r prosiect

- Cafodd cnwd treial 1 ei dorri ar 10 Awst, gan gynhyrchu 33 o fynau o 630kg yr un – **sy'n cyfateb i 4 tunnell yr hectar**. "Roedd yn cyrraedd fy nghanol pan wnaethon ni ei dorri," meddai Mr Hughes.
- Roedd dadansoddiad y silwair yn dangos protein craidd o 14.5%, 11.5MJ/kg ME, gwerth D o 72 a 46% o ddeunydd sych (DM). Mewn cymhariaeth, roedd silwair gwair a gynaeafwyd yn Llyn Rhys wedi cyrraedd protein crai o 11.7%, 11.6 MJ/kg ME ac 81.9% DM. **Roedd perfformiad y mamogiaid ar y silwair balansa mor dda nes bod Mr Hughes wedi gohirio'u dwysfwyd am bythefnos.**

Tabl Cymharu Ansawdd Silwair – cymharu canlyniadau tri chnwd porthiant Llyn Rhys yn 2016.

	Meillion Balansa Rhygwellt Eidalaid	Gwywair Byrnau Mawr Glaswellt	Silwair Glaswellt Confensiynol
Gwerth D	72	72	59
ME	11.5	11.6	9.5
FME	9.4	10.5	7.5
DM %	45.8	81.9	42.7
Protein Crai	14.5	11.7	9.2
pH	4.8	5.7	4.5
Siwgrau g/kg	98	78	62

- Mae Mr Hughes yn amcangyfrif bod hyn wedi arwain at **arbedion o £1.68 y pen yn y mamogiaid oedd yn cario gefeilliaid**. “Roedd ansawdd y silwair mor dda fel ei fod wedi disodli’r dwysfwyd. Mae’n debyg y bydden ni wedi gallu peidio rhoi dwysfwyd am wythnos arall ond doedden ni ddim am fentro. Roedden ni wedi bod yn gobeithio y byddai’r silwair balansa yn cyrraedd lefel protein o 16% yn hytrach na 14.5% ond trwy ei dorri ychydig ynghynt dwi’n siŵr y bydden ni wedi gallu cyflawni hyn.”
- Mae’n dweud bod ei **nodweddion sefydlogi nitrogen yn gwella ffrwythlondeb y pridd ac yn lleihau mewnbwn o ran gwrtaith N artiffisial** – chwalwyd gwrtaith 5:24:24 ar 246kg/ha wrth hau ac yna 123kg/ha o wrea bedair wythnos yn ddiweddarach.
- Dangosodd y prosiect fod **balansa hefyd yn effeithiol iawn o ran atal chwyn**. Dywedodd Mr Hughes nad oedd “gan ddim byd obaith mewn cymhariaeth ag o, roedd y rhygwellt Eidalaidd hyd yn oed yn ei chael yn anodd cystadlu”. Gan ei bod yn debygol y bydd rhai chwynladdwyr yn cael eu hatal yn y dyfodol mae hyn yn ystyriaeth i’r diwydiant yn bendant.
- Gan mai planhigyn blynyddol sy’n cael ei hau yn y gwanwyn yw balansa ni wnaeth dyfu yn ôl ar ôl ei dorri yn 2016. Yn ôl yr arbenigwr glaswelltir a phorthiant annibynnol, Charlie Morgan, **trwy ei hau yn yr hydref, fe ddylai fod yn bosibl cynhyrchu tri thoriad o silwair a phorfa i besgi ŵyn**.
- Er mwyn cau’r bwlch a adawyd gan y balansa, heuwyd rhagor o feillion balansa i’r gwndwn yn hanner y cae yn fuan ar ôl i’r silwair gael ei dorri a heuwyd meillion berseem yn yr hanner arall. **Rhoddwyd hwb i’r rhygwellt Eidalaidd gan y meillion oedd yn pydru o’r cnwd blaenorol**, gan ryddhau nitrogen i’r pridd.
- **Roedd y berseem wedi sefydlu yn dda erbyn y gwanwyn heb fawr o fewnbwn – a thyfodd ar gyfradd gyfartalog o 31kg/DM/ha/dydd o 20 Mawrth ymlaen**. Ni chwalwyd gwrtaith yr hydref diwethaf a dim ond unwaith y chwalodd Mr Hughes wrtaith 23:4:13 ar gyfradd o 187kg/ha (75kg yr erw) yn gynnar ym mis Ebrill.

- **Gwnaeth y berseem yn dda hyd yn oed yn y gaeaf gwlyb a gafwyd yn Llyn Rhys.** Roedd yn ymddangos ei fod heb anfon ei wreiddiau yn rhy ddwfn oherwydd bod ganddo gyflenwad digonol o ddŵr ond roedd yn ymddangos bod gan berseem y gallu i fynd yn ddwfn petai angen, gan ddangos ei fod yn gallu addasu at amgylchiadau.
- Mae'r meillion sy'n pydru'n darparu nitrogen i'r cnwd nesaf. Dywedodd Mr Morgan **ei bod yn bwysig cynllunio cylchdro cnydau, i benderfynu pa gnwd a ddylai gael y budd nesaf o'r lefelau nitrogen a geir yn sgil y meillion.**
- Roedd **nodweddion y cnydau o rywogaethau cymysg at wella cyflwr y pridd hefyd i'w gweld** yn Llyn Rhys. Rhoddodd Mr Hughes gynnig ar y system hon ar gae arall oedd wedi'i gywasgu'n fawr, gyda chymysgedd ac ynddo 12 o amrywogaethau gwahanol, gan gynnwys rhuddygl Daikon, oedd â gwreiddiau hyd at 30-40cm. Dywedodd yr arbenigwr glaswelltir fod y math hwn o gnwd yn ffynhonnell bwyd i'r fflora a'r ffawna yn y pridd. Nododd fod cynnwys rhuddygl dwfn ei wreiddiau wedi gwella cyflwr y pridd yn y cae.

3.4 Dadansoddiad SWOT y prosiect

CRYFDERAU	<ul style="list-style-type: none"> • Gwella perfformiad cyffredinol y ddiadell. • Cynhyrchu mwy o'r glaswellt a borir • Lefelau protein uwch yn y porfeydd • Meillion yn creu effaith gadarnhaol o ran llyngyr yn y defaid • Disgwyl iddo wella strwythur y pridd ac anawsterau cywasgu? • Cynnyrch Uchel • Atal chwyn • Tyfu dan amodau gwlyb ac asidig • Caled dros y gaeaf
GWENDIDAU	<ul style="list-style-type: none"> • Codlys blynyddol yn unig yw balansa • Potensial felly i balansa adael porfeydd agored tua diwedd y tymor. • Math anhysbys ar hyn o bryd felly ymateb araf yn y gymuned amaethyddol. • Un toriad o silwair fel petai'n gwanhau'n sylweddol ar ail dwf y meillion
CYFLEOEDD	<ul style="list-style-type: none"> • Datblygu hirhoedledd balansa • Gallai mwy o ddefnydd ar amrywogaethau codlysiau gynyddu gallu'r fferm o ran stocio a gallu'r caeau i gario anifeiliaid • Rhagor o waith ar allu meillion balansa i gyfyngu ar lyngyr • Cnwd torri – torri cylch bywyd chwyn – atal chwyn rhag tyfu.
BYGYTHIADAU	<ul style="list-style-type: none"> • Os ceisir defnyddio meillion fel rhan o drefn rheoli llyngyr, bydd gallu'r ffermwr o ran cyfrif wyau yn y baw yn bwysig. • Mwy o sathru yn sgil mwy o law dan ddylanwad newid yn yr hinsawdd • I ddefnyddio meillion newydd mae ar y ffermwr angen lefel rheoli lle mae'r gofynion yn uwch na system bori gonfensiynol – angen buddsoddi amser ac uwchraddio sgiliau'r ffermwr.

3.4.1 Safbwynt y ffermwr ar y prosiect

Prif amcan y treial oedd cael gweld a fyddai balansa'n tyfu mewn gwirionedd yn Llyn Rhys. Yn achos y treial byr hwn, nododd Mr Hughes mai dim ond unwaith y gallai'r balansa gael ei dorri, a bod cnwd rhesymol wedi'i sicrhau, ond bod lefelau protein y cynnyrch yn dda iawn.

Ar ôl cael ei dorri, fe ddiflannodd y balansa i bob pwrpas ac felly doedd yna ddim adladd o werth i'w bori, ac oherwydd hynny chafodd effaith y balansa o ran pori mamogiaid neu besgi wŷn mo'i monitro. Cafodd ei ddefnyddio fel porthiant silwair i famogiaid cyfoen yn unig. Byddai'n ddiddorol pe gallai prosiect arall ystyried effaith balansa/berseem o ran gwella'r rheolaeth ar lyngyr neu o ran gwella'r ganran adeg llad/cynnydd dyddiol yn y pwysau byw.

O ran balansa'n benodol, allai Mr Hughes ddim nodi unrhyw effaith ar strwythur y pridd, gan na fu'r cnwd yn bresennol yn ddigon hir i wneud unrhyw wahaniaeth o bwys. Effeithiwyd ar y canlyniad hwn hefyd gan y ffaith ei bod yn flwyddyn wlyb iawn, fel nad oedd angen i brif wreiddiau'r cnwd fynd yn ddwfn iawn i'r pridd.

Casgliad Mr Hughes yw bod balansa yn dda o ran mygu chwyn, ei fod yn gwneud silwair o safon dda, ond nad oedd yn hir iawn ei barhad: ar sail y treial byr hwn yn Llyn Rhys, mae'n debyg mai fel rhan o borfa amrywiol ar gyfer toriad cyntaf o silwair yn unig y mae o unrhyw werth.

4 Effaith ar y diwydiant

4.1 Effaith ar y busnes unigol

Gweler Adran 3 o'r adroddiad

4.2 Effaith ar y diwydiant ehangach

4.2.1 Buddion posibl Meillion Balansa

Mwy o famogiaid i bob hectar

Mae cynnwys llawer o feillion yn gwella lefelau protein mewn porthiant a gall wella strwythur y pridd hefyd. Gall cynnwys meillion yn y gyfundrefn borthiant hefyd gynyddu nifer y defaid a all gael eu gosod ar bob erw. Gall gwelliant yn ansawdd y porthiant leihau amser pesgi ŵyn gan roi'r opsiwn felly o gynyddu cyfraddau stocio, a chynyddu'r allbwn. Mae gwelliannau yn strwythur yr uwchbridd yn sgil cnydau sydd â gwreiddiau dwfn fel y meillion yn gallu caniatáu i'r tymor pori gael ei ymestyn a chynyddu'r niferoedd y gall y fferm eu cario gan wella eto ar effeithlonrwydd y fenter.

Ŵyn trymach fesul hectar a llai o broblemau llyngyr

Yn gyffredinol, mae porfeydd meillion yn cynnig deiet ddeiliog o safon sy'n cyfrannu at gynnydd ym mhwsau byw'r ŵyn a gostwng nifer yr wyau llyngyr yn yr ysgarthion.⁵

Gwella ffrwythlondeb a strwythur y pridd

Strwythur y pridd – gall system wreiddiau meillion helpu i fynd i'r afael â chywasgu pridd. Mae hyn yn arwain at fwy o le rhwng gronnau'r pridd, sy'n gwella symudiad maetholion a dŵr, gan wella maint y cnwd. Mae ymchwil IBERS yn dangos bod priddoedd â strwythur gwell yn sgil defnyddio meillion yn galluogi'r cnwd i ddefnyddio gwrtaith yn fwy effeithlon hefyd.⁶

Silwair o Safon

Arweiniodd y meillion balansa at silwair o safon dda yn cynnwys 14.5% o brotein crai a lefel uchel o siwgrau, gan arwain at well eplesu a gwell silweirio ar y porthiant.

Dylai hyn arwain at well perfformiad ym mamogiaid y fenter, ond fe allai treial porthiant gael ei gynnal er mwyn darganfod manteision y meillion hyn.

4.3 Effaith ar themâu trawsbynciol a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru

4.3.1 Newid hinsawdd

Mae ymgorffori meillion yn y cymysgedd glaswellt, gan gynnwys meillion blynyddol, yn helpu i sicrhau bod digon o lystyfiant yn gorchuddio'r tir, sy'n amddiffyn rhag erydu. Dylai'r cymysgedd glaswellt gwell hwn allu gwrthsefyll pori cyson a bydd hefyd yn dal mwy o CO² o'r atmosffer gan fod y gwreiddiau'n gweithredu fel storfa carbon.

Mae porfa sy'n cynnwys llawer o feillion yn helpu i sicrhau bod y pridd o dan orchudd drwy'r tymor. Bydd hyn yn lleihau problemau llygredd amaethyddol tebygol megis colli pridd/gwaddodion, cemegion amaethyddol a gwrteithiau.

⁵Worm Control in Sheep - QMS Scotland

http://www.qmscotland.co.uk/sites/default/files/qm2895_worm_guide_final_040917.pdf

⁶ Managing Clover for Better returns. AHDB Clovers in improve both soil fertility and soil structure - Hybu Cig Cymru

http://www.hccmpw.org.uk/medialibrary/publications/HCC_Grassland_Management_ENG.pdf

Fe allai ymgorffori math hyblyg o feillion (un sy'n gwrthsefyll sychder a thir dwrlawn) mewn cymysgeddau hadau glaswellt yng Nghymru helpu'r diwydiant i fod yn fwy gwydn wrth i'r hinsawdd amrywio o'r naill flwyddyn i'r llall.

Os caiff egwyddorion y prosiect hwn eu mabwysiadu'n ehangach, fe ddylen nhw gyfrannu at leihau allyriadau o gynhyrchu porthiant ac o drafnidiaeth. Bydd sicrhau safonau uchel o ran lles anifeiliaid yn gwella effeithlonrwydd bwyd ac yn lleihau'r mewnbwn. Bydd hyn yn helpu i leihau ar y nitrogen sy'n cael ei ddefnyddio am bob uned o gig a gynhyrchir ar draws y sector cyfan. Gall pori ar dir glas neu silwair o safon sy'n cynnwys cymysgedd meillion fod yn gysylltiedig hefyd â llai o allyriadau nwyon tŷ gwydr.⁷

4.3.2 Iechyd a Lles Anifeiliaid

Er nad oedd yn ffocws blaenllaw i'r prosiect hwn, mae yna le i asesu gwerth amrywiaeth o fathau o feillion yn y cymysgedd porthiant er mwyn lleihau problem llyngyr yn niadell Cymru. Gan fod ymwrthedd i foddion llyngyr ar gynnydd ledled y Deyrnas Unedig ac yn enwedig yng Nghymru, mae yna fwyfwy o alw am ddulliau eraill megis rheoli ac atal, yn hytrach na dibynnu ar driniaeth gemegol yn unig.

4.3.3 Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae'r prosiect yn annog ffermwyr ifanc sy'n gweithio neu'n gobeithio gweithio yn y diwydiant defaid i edrych tua'r dyfodol ac achub ar gyfleoedd i redeg busnes yn fwy effeithlon. Mae hyn yn cynnwys lleihau costau, llafur ac amser; ac ar yr un pryd fanteisio i'r eithaf ar yr hyn a gynigir gan ddewisiadau rhatach fel deiet sydd wedi'i seilio ar feillion/glaswellt. Mae'r rhain i gyd yn bwysig ar ôl Brexit mewn diwydiant sydd mor gyfnewidiol.

4.3.4 Trechu Tlodi

Drwy redeg diadelloedd yn fwy effeithlon, bydd busnesau'n gallu defnyddio amser yn fwy doeth er mwyn gallu canolbwyntio ar elfennau fel gwell rheolaeth ar borfeydd a fydd yn arwain at well cynhyrchedd a chostau is. Mae busnesau sy'n fwy effeithlon o ran eu costau'n creu potensial ar gyfer mwy o elw, boed drwy incwm ar y fferm neu oddi arni.

---

⁷ <http://www.nutrientmanagement.org/what-we-do/tools/feed-planning-for-sheep-and-cattle/>